

TUDOMÁNYOS ÉLET / SCIENTIFIC LIFE

Az új európai kohéziós politika – Beszámoló a Magyar Regionális Tudományi Társaság XI. vándorgyűléséről

New European cohesion policy – Report on the 11th Annual Meeting of the Hungarian Regional Science Association

KOVÁCS SÁNDOR ZSOLT, RÁCZ SZILÁRD

KOVÁCS Sándor Zsolt: tudományos segédmunkatárs, MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, Pécs; skovacs@rkk.hu

RÁCZ Szilárd: tudományos titkár, MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, Pécs; szracz@rkk.hu

Sándor Zsolt KOVÁCS: junior research fellow, Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, Pécs; skovacs@rkk.hu

Szilárd RÁCZ: scientific secretary, Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, Pécs; szracz@rkk.hu

A Magyar Regionális Tudományi Társaság (MRTT) alapítása óta minden évben megrendezi a szakma egyre nagyobb érdeklődésével kísért éves konferenciáját. A 2013. november 21–22-én Kaposvárott megrendezett köz- és vándorgyűlés házigazdája a Kaposvári Egyetem volt. A tematika a 2014-ben induló programozási periódus kapcsán az új európai kohéziós politika és annak várható hatásai köré fonódott, a kérdés különböző dimenzióit – tervezés, kormányzás, intézményrendszer, hatásértékelés, vidékfejlesztés, területi együttműködés – vitatták meg a résztvevők.

A korábbi évek gyakorlatának megfelelően a délelőtt a társaság működésével, az éves beszámolókat és tagozati jelentéseket magába foglaló közgyűléssel telt. A konferencia első napjának délutánján két plenáris ülés zajlott a megszokott forgatókönyv szerint, azonban újítként az első ülés angol nyelven folyt.

A plenáris ülés fő előadója Roberto Camagni, az Európai Regionális Tudományi Társaság (European Regional Science Association, ERSA) korábbi elnöke volt. A Politecnico di Milano professzora kiemelte, hogy az elhúzó gazdasági válság más és más helyzetben (pl. eladósodás, gazdasági erő) érte az európai országokat, a hatások még teljes egészükben nem mérhetők, egyes elemek hosszú

évekre, akár évtizedekre is kihathatnak. E hatások mérésére az előadó saját és európai uniós kutatások eredményeképpen kialakított, ökonometria alapokon nyugvó modellt mutatott be, amellyel regionális szintű területi víziók elemezhetők. Az új modell a korábbi időszakokban létrehozott MASST (MACroeconomic, Sectoral, Social, Territorial) modell harmadik változata, amely egyszerre használ top-down megközelítést a nemzeti teljesítmények regionális elemzéséhez és bottom-up szemléletet annak mérésére, hogy az egyes régiók miképpen befolyásolják nemzetgazdaságuk sikerességét. A modell segítségével kidolgozott forgatókönyvek közül az előadó négyet mutatott be. Roberto Camagni szerint ezek közül a városok fejlesztésére koncentráló lenne optimális, ami a nemzeti közpolitikák markánsabb megjelenésével, erősödő jóléti rendszerrel és részleges államadósság-rendezéssel számol.

Pálné Kovács Ilona akadémikus, az MTA KRTK Regionális Kutatások Intézetének kutatóprofesszora bemutatta a hatalom térbeli megosztásának fogalmi kereteit, a területi kormányzás fejlődésének főbb állomásait, a decentralizáció és az állam teljesítményének összefüggéseit elemző, elsősorban nemzetközi interdiszciplináris kutatási eredményeket. Rávilágított arra a tényre, hogy a kormányzás térbeli modelljének formálásához kevés közmegegyezést élvező tudományos, közpolitikai és alkotmányos gyakorlat, módszer áll rendelkezésre. A szubszidiaritás elmúlt évtizedekben különösen népszerűvé vált elve például láthatóan nem tudta megvédeni a decentralizált kormányzás bátyáit: a regionalizmus, a föderalizmus, általában a helyi önkormányzatok pozíciói sok országban gyengültek. Az erős, gondoskodó, neoweberi állam olyan paradigma-váltásnak ígérkezik, amely ismét mérlegre teszi a centralizáció és decentralizáció optimális arányát alátámasztó korábbi szakmai érveket, azonban az előadó konklúzióként megfogalmazta azt is, hogy a decentralizáció és a területi kormányzás nem egy és ugyanaz, utóbbi integrál, koordinál, helyi elveken alapul, míg előbbi csak egyfajta leképezés, imitáció.

Varga Attila, a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karának egyetemi tanára az angol nyelvű ülés záró előadásában a gazdasági hatások modellezésének egy lehetséges módját, a GMR- (Geographic Macro and Regional) megközelítést vázolta fel az új kohéziós politikával kapcsolatosan. A GMR modellezési irányzat célja a technológiaalapú fejlesztéspolitikai eszközök makro- és regionális szintű hatásainak minél korrektebb elemzése. A modell elemeinek, folyamatainak bemutatását követően a hallgatóság több lehetséges scenárió (Európa 2020, agglomeráció, „donut”) eredményeit ismerhette meg különböző európai országokban, országcsoportokban.

A második plenáris ülést Homolya Róbert, a Miniszterelnökség fejlesztési irodáját vezető helyettes államtitkár nyitotta, aki a 2014–2020 közötti uniós programozási ciklus hazai végrehajtási rendszerét mutatta be. E szerint az uniós alapok mindegyike erős központi koordinációt kap, az irányító hatóságok a szaktárcáknak alárendelve, helyettes államtitkári vezetéssel működnek tovább. Az új rendszer a korábbi mechanizmusok előnyeit tovább kívánja vinni (stan-

dardizált módszertan, valós idejű nyomon követhetőség), azonban az egyes hibák, problémák kiküszöbölése – a szakpolitikai tervezés és végrehajtás egy kézbe kerülése, az operatív programok tervezésének, végrehajtásának közös koordinálása – is fontos terv.

Nyikos Györgyi, Magyarország Brüsszeli Állandó Képviselőtének kohéziós politikai tanácsadója Az új európai kohéziós politika területi szempontjai, különös tekintettel a területi együttműködésekre címmel megtartott előadását a közpénzek hatékony elköltésének uniós elvére építette, amely az integrált fejlesztések és célok megvalósítását helyezi előtérbe. Az új programozási időszakban csak az EU tematikus céljaihoz kapcsolódó tervek, beruházások kaphatnak támogatást. Az integrált, több ágazatot, területi egységet is érintő fejlesztések finanszírozását az új, multifund szemlélet bevezetése teszi lehetővé, amely értelmében egyes célok megvalósítása több uniós alap (ESZA, EMVA, ERFA stb.) keretéből közösen támogatható. Az előbbieken túl az előadó bemutatta az európai területi együttműködések változásait, új formáit, kereteit.

Faragó László gondolataiból a jelenlévők megismerhették a korábbi uniós és hazai tervezési gyakorlatokat, azok fő irányait, majd az új, integrált szemléletű uniós tervezés néhány hiányosságát. Ilyen különösen, hogy a lisszaboni folyamat óta a gazdaságfejlesztés és a munkahelyteremtés mint globális cél jelenik meg, ezzel párhuzamosan a területi szemlélet csökkenése figyelhető meg. Ugyanígy a fontosabb uniós dokumentumok, tervek (Sapir-jelentés, Barca-jelentés, EU2020, tematikus célok) sem tartalmazznak területi elemeket, célokat. A hazai válaszokkal sem elégedett az MTA KRTK Regionális Kutatások Intézetének tudományos főmunkatársa: a hazai területi fókusz nem a régió, hanem a megye, azonban a megyei tervezés alapját útmutatók írják elő, így csak részben érvényesülhetnek a helyi sajátosságok. Az operatív programok esetében a forráselosztás megyei, regionális eredményei azt mutatják, hogy az a status quo fenntartását szolgálja és nem a valós változtatásokat. Így a tervekben a területi felzárkóztatás, a regionális különbségek mérséklésének szempontjai leértékelődtek, a becsülhető forrásfelhasználás tovább növeli a területi különbségeket.

Salamin Géza, a Magyar Urbanisztikai Társaság alelnöke, a Magyar Nemzeti Bank fősztályvezetője a területi tervezés aktuális kérdéseiről tartott plenáris előadást. Bár a nemzeti fejlesztési prioritásokban explicite kevésbé vannak jelen a területi célok és feladatok, ettől még a helyi, területi szintnek jelentős feladatai vannak, lehetnek, hiszen a decentralizált területi egységekben történő fejlesztések hatására javulhat a versenyképesség, növekedhet a foglalkoztatás, javulhat az energia- és erőforrás-hatékonyság, és a családbarát városmodellek kialakulásával a népesedési problémák is leküzdhetők. A feladatok sokszínűségéből is látszik, hogy az egyes terekben integrált stratégiák, fejlesztési tervek szükségesek, melyekre az EU új területi politikája eszközt is kínál az integrált területi beruházások (ITI) képében.

Az integrált területi beruházások a vidék problémáinak megoldására is orvosságot kínálnak Finta István, az MTA KRTK Regionális Kutatások Intézetének

tudományos munkatársa szerint, hiszen a korábbi gyakorlatok, az egyalapos finanszírozás és az ágazati tervezés a vidékfejlesztésben nem hozták meg a várt eredményeket. A területi célok megvalósításához az unió eszközöket is ajánl az ITI és a közösségvezérelt helyi fejlesztések (CLLD) formájában. Az előadó a folytatásban a két eszköz közös és eltérő pontjait, szabályozásuk elveit és a hazai lehetőségeket mutatta be.

Az MRTT közéletvívó programjában stratégiai cél a szakmai kapcsolatok bővítése, amelynek keretében a plenáris ülést követően együttműködési megállapodást kötött az MRTT és a Kistérségek Fejlesztéséért Tudományos Egyesület.

2013-ban a társaság ötödik alkalommal hirdette meg a Kiváló Ifjú Regionálislista Díj felhívását, amelyet a társaság tagozatvezetőikkel kibővített elnöksége Hajdu-Smáhó Melindának ítélte oda, elismerve a regionális tudomány területén végzett eddigi munkáját, eredményeit.

Az éves vándorgyűlés második napján tizenegy tematikus – köztük egy angol nyelvű – szekcióban több mint száz előadás hangzott el. A prezentációk a társaság honlapjáról letölthetők: <http://www.mrzt.hu>.